

Załącznik do uchwały nr ORN.0007.....2019
Rady Miejskiej w Olecku
z dn. 2019

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY na lata 2019 - 2021

Olecko 2019

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
1.1. Wyjaśnienie użytych skrótów	5
1.2. Podstawy prawne programu.....	6
2. Charakterystyka sytuacji demograficznej i społecznej w Gminie Olecko	7
3. Diagnoza sytuacji rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olecku.....	13
3.1. Piecza zastępcza.....	20
4. Zasoby instytucjonalne w Gminie Olecko w obszarze wspierania rodziny	24
4.1. Placówki wsparcia dziennego	25
4.2. Oświatowe placówki opiekuńczo-wychowawcze	25
4.3. Potrzeby inwestycyjne placówek wsparcia dziennego i oświatowych placówek opiekuńczo-wychowawczych.....	26
4.4. Instytucje powiatowe	27
5. Analiza SWOT	28
5. 1. Wnioski z analizy SWOT	31
6. Cele Programu	33
6.1. Cel główny.....	33
6.2. Cele szczegółowe	33
7. Adresaci programu.....	33
8. Realizacja programu.....	33
8. 1. Zadania w ramach realizacji celów.....	34
8.1.1. Rozwój usług socjalnych i form wsparcia sprzyjających umacnianiu rodziny	34
8.1.2. Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodziny ze społecznością lokalną	37
8.1.3. Usprawnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze	39
9. Przewidywane efekty.....	40
10. Źródła finansowania	41
11. Monitorowanie	41
12. Słowniczek	42
13. Spis tabel i wykresów.....	46

1. Wprowadzenie

Rodzina to grupa jednostek powiązanych więzami krwi, której dorośli członkowie ponoszą odpowiedzialność za opiekę i wychowanie dzieci. To rodzina, a przede wszystkim rodzice i ich postępowanie, kształtują określone wartości, postawy, przekonania, którymi w swoim życiu będą kierowały się dzieci.

Współczesna rodzina jest przedmiotem zainteresowania wielu nauk społecznych takich jak: antropologia, teologia, socjologia, psychologia, pedagogika, historia, ekonomia i wiele innych.

Socjologia mówi o rodzinie jako mikrogrupie i instytucji społecznej¹. W literaturze psychologicznej rodzina rozumiana jest jako "mała naturalna grupa społeczna, w której centralnymi rolami są role matki i ojca, stanowiąca całość względnie trwałą, podlegającą dynamicznym przekształceniom, opartą na zastanych tradycjach społecznych oraz nowotworzonych własnych obyczajach"². W pedagogice rodzinę ujmuje się jako środowisko życia i wychowania, grupę, instytucję i wspólnotę³. Pedagog społeczny, Ryszard Wroczyński mówi o rodzinie jako naturalnym środowisku wychowawczym, w którym „dokonuje się podstawowy proces wychowania dziecka i wprowadzenia go w krąg kontaktów społecznych”⁴.

Według Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ rodzina „jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i Państwa”⁵.

Art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje prawo do szczególnej pomocy rodzinie, która znajduje się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, a zwłaszcza rodzinie wielodzietnej i niepełnej. W kolejnym artykule Konstytucji zagwarantowane jest prawo dziecka pozbawionego opieki rodzicielskiej do uzyskania opieki i pomocy, za co odpowiedzialność ponoszą władze publiczne.

Proces wychowania stanowi podstawowy cel rodziny i jej pierwszorzędne zadanie. Poprzez rodzinę i interakcje, jakie w niej zachodzą, dziecko poznaje, co jest w życiu ważne, wartościowe, godne szacunku i naśladowania, a także poznaje otaczający świat i prawa nim rządzące. Rodzina, jako fundamentalne środowisko dziecka, powinna dbać o wszechstronny rozwój dziecka – psychiczny i osobisty oraz społeczny i fizyczny, zapewniać bezpieczeństwo i spokój w każdym aspekcie życia, dążyć do prawidłowego rozwoju moralnego i kulturowego.

Niezależnie od tego, jak funkcjonuje rodzina, czy jest środowiskiem zdrowym i wartościowym, czy też przejawia wyraźne cechy dysfunkcji – w każdym przypadku kształtuje osobowość dziecka, postawę społeczną, wyznacza koleje losu.

Rodzinie przeżywającej trudności w prawidłowym funkcjonowaniu oraz wypełnianiu obowiązków rodzicielskich należy zapewnić wsparcie i interdyscyplinarną pomoc

1 A. Kotlarska-Michalska, Roczniki Socjologii Rodziny, t. X, 1998, s. 77.

2 M. Ziemska, Rodzina a osobowość, Warszawa 1975, s. 36.

3 A. Janke, J. Brągiel, S. Kawula, Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki, Toruń 2004, s. 26.

4 R. Wroczyński, Pedagogika społeczna, Warszawa 1985, s. 161-162.

5 Powszechna Deklaracja Praw Człowieka,

http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf
(12.09.2018).

umożliwiającej jej samodzielne przezwyciężanie wszelkich problemów.

Podstawowym założeniem Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 jest utworzenie systemu opieki nad dziećmi oraz wspierania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, w celu przywrócenia im zdolności do wypełnienia tych funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej.

Planowane działania w programie w zależności od celów i poszczególnych zadań prowadzących do ich realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji danej rodziny, będą miały zróżnicowany charakter: profilaktyczny, aktywizujący oraz interwencyjny. Interdyscyplinarną pomoc rodzinom przeżywającym kryzys powinny świadczyć lokalne służby społeczne oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, z zachowaniem zasady wzajemnej współpracy oraz poszanowania godności wszystkich uczestników działań. Realizacja programu może odbywać się za zgodą rodziny, z jej aktywnym udziałem w procesie zmian, z wykorzystaniem jej zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

1.1. Wyjaśnienie użytych skrótów

Skrót	Rozwinięcie
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KDR	Karta Dużej Rodziny
KGR	Konferencja Grupy Rodzinnej
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPP	Komenda Powiatowa Policji
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MOSiR	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
NGO	Organizacje pozarządowe (ang. Non-Governmental Organisations)
NK	procedura "Niebieskie Karty"
PAI	Program Aktywizacja i Integracja
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PCWE	Powiatowe Centrum Wspierania Edukacji
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PK-I	Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
PSU	prace społecznie użyteczne
PTUANIW	Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
ROK	Regionalny Ośrodek Kultury „Mazury Garbate”
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
SR	Sąd Rejonowy
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
TPD	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
TSR	Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach
UM	Urząd Miejski
UM SOG	Urząd Miejski – Wydział Spraw Obywatelskich, Zdrowia i Działalności Gospodarczej
UM WE	Urząd Miejski – Wydział Edukacji, Kultury i Sportu
ZDZ	Zakład Doskonalenia Zawodowego
ZI	Zespół Interdyscyplinarny przy MOPS
ZKSS	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy SR

1. 2. Podstawy prawne programu

Opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny, zgodnie z art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.) należy do zadań gminy.

Pierwszy Gminny Program Wspierania Rodziny w Olecku opracowany był na lata 2013-2016. Program przyjęty został uchwałą Nr ORN.0007.35.2013 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 czerwca 2013 roku. Corocznie, w terminie do 31 marca, składane były Radzie Miejskiej sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawiane potrzeby związane z ich realizacją.

Zapisy Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 są spójne z aktami ustawodawstwa krajowego i lokalnego dotyczącymi ochrony dziecka i rodziny, takimi jak:

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.),
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1390),
4. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 450 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j Dz. U. z 2018r. poz. 2137),
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1030 z późn. zm.),
7. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko na lata 2016-2025 (Uchwała Nr ORN.0007.25.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 kwietnia 2016 r.),
8. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Olecko na lata 2012 -2018,
9. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022 (Uchwała Nr XXXIII/723/17 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2017 r.).

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy także:

1. tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
2. tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,

- b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
- c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;

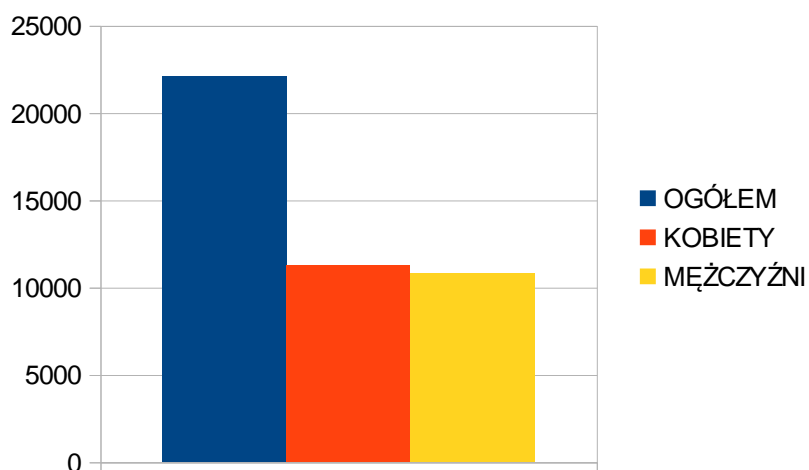
3. finansowanie:

- a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające;
4. współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
5. sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
6. prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

2. Charakterystyka sytuacji demograficznej i społecznej w Gminie Olecko

Olecko jest gminą miejsko-wiejską położoną w północno-wschodniej części Polski. Siedzibą gminy jest miasto Olecko. W skład gminy wchodzi 45 miejscowości zgrupowanych w 32 sołectwach.

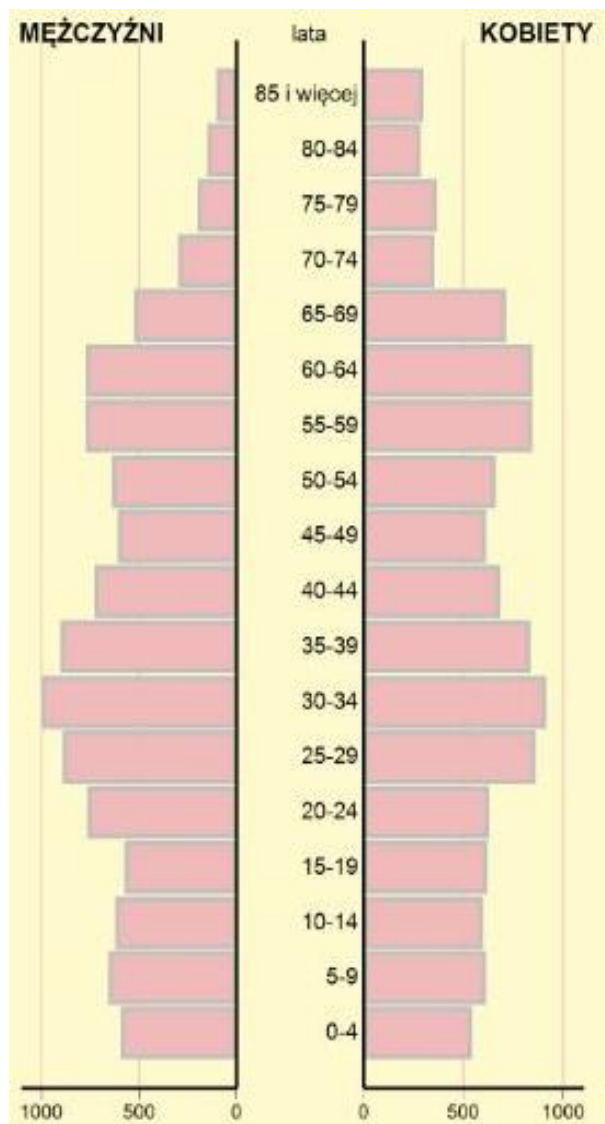
Na obszarze gminy o powierzchni 267 km², w 45 miejscowościach, zamieszkuje 22 074 osób, w tym 16 489 osób w mieście i 5 585 na wsi. W podziale na płeć jest to 11 262 kobiet i 10 812 mężczyzn (według stanu na koniec I półrocza 2017 roku).

Wykres 1. Mieszkańcy Gminy Olecko w podziale na płeć. Źródło: GUS

Wśród ogółu mieszkańców Gminy Olecko występuje niewielka przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Jednakże z analizy struktury wieku i płci (tzw. "piramidy wieku i płci"), przedstawionej poniżej, wynika, że wraz z wiekiem rośnie udział kobiet. W grupach młodszych przeważają mężczyźni, gdyż rodzi się więcej chłopców, niż dziewczynek.

Piramida wieku i płci utworzona dla mieszkańców Gminy Olecko ma typ progresywny – obrazuje zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Ogółem liczba osób w wieku produkcyjnym w gminie Olecko wyniosła w 2016 roku 13 588 osób, co stanowi 61,66% całej populacji mieszkańców gminy, natomiast w wieku poprodukcyjnym jest 4 112 osób tj. 18,65% mieszkańców gminy Olecko.

Wykres 2. Ludność Gminy Olecko według płci i wieku w 2016 roku.
 Źródło: <http://olszyn.stat.gov.pl/statystyczne-vademecum-samorzadowca/>

Od kilku lat wyraźny jest spadek ogólnej liczby ludności w Gminie Olecko oraz spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W Olecku, podobnie jak w całej Polsce, zauważalny jest proces starzenia się społeczeństwa. Proces ten wiąże się z koniecznością dostosowania usług publicznych do szczególnych potrzeb osób starszych.

Dane statystyczne potwierdzają negatywne zjawiska demograficzne występujące

w Gminie Olecko:

Liczba ludności	Lata			
	2014	2015	2016	2017
Ogółem	22 091	22 078	22 037	21 341
w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)	4 353	4 344	4 337	4 171
w wieku produkcyjnym (od 18 do 65 lat)	13 914	13 770	13 588	14 129
w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat)	3 824	3 964	4 112	3 041

Tabela 1. Liczba mieszkańców według wieku. Źródło: GUS, UM SOG

Wskaźnik	j. m.	typ zmiennej	Wartość wskaźnika dla JST Olecko w latach:				
			2012	2013	2014	2015	2016
Wskaźnik obciążenia demograficznego wiekiem poprodukcyjnym	osoba	DSt ⁶	24,8	26,3	27,5	28,8	30,3
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego	osoba	DSt	56,0	57,7	58,8	60,3	62,2
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	osoba	St ⁷	2,1	2,5	0,1	-0,1	1,2
Liczba małżeństw zawartych na 1000 mieszkańców	małżeństwo	St	4,4	4,5	5,3	5,2	5,4
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	osoba	St	-2,3	-3,9	-3,7	b/d	-0,6
Dynamika zmian liczby ludności w ostatnich 10 latach	%	St	4,3%	4,4%	3,2%	3,0%	2,7%
Długookresowa dynamika zmian liczby ludności (% zmiany w stosunku do 1995 roku)	%	St	1,3%	1,2%	0,8%	0,7%	0,5%

Tabela 2. Wskaźniki demograficzne - Gmina Olecko. Źródło: BDL GUS

6 DSt (destymulanta) - ujemna korelacja ze zmienną objaśnianą; wzrost wartości zmiennej objaśniającej (zewnętrznej, niezależnej) prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej.

7 St (stymulanta) - dodatnia korelacja ze zmienną objaśnianą; wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej.

Rośnie wskaźnik obciążenia demograficznego i ekonomicznego, maleje natomiast przyrost naturalny, a saldo migracji jest ujemne. Pod wpływem zmian demograficznych zmienia się również struktura rodzin, pomimo wysokiego wskaźnika zawieranych małżeństw odnotowuje się coraz więcej rodzin niepełnych.

W 2017 roku mieszkańcy gminy Olecko zawarli 108 małżeństw, co odpowiada 4,9 małżeństwom na 1 000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,9 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 31,3% mieszkańców gminy Olecko jest stanu wolnego, 52,3% żyje w małżeństwie, 5,3% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,4% to wdowy/wdowcy.

Sytuację życiową i materialną rodzin w gminie Olecko określają również dane dotyczące dochodów na mieszkańca publikowanych przez GUS.

Lata	2012	2013	2014	2015	2016
Dochód w PLN	3 120	3 175	3 472	3 531	3 973

Tabela 3. Dochody gminy na 1 mieszkańca. Źródło: BDL GUS

W 2017 roku w gminie Olecko oddano do użytku 59 mieszkań. Na każdy 1 000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,67 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Olecko to 7 759 nieruchomości. Na każdy 1 000 mieszkańców przypadają zatem 352 mieszkania. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Wskaźnik	j. m.	typ zmiennej	Wartość wskaźnika dla JST Olecko w latach:				
			2012	2013	2014	2015	2016
% mieszkań wyposażonych w wodociąg	%	St	96,3%	96,3%	96,3%	96,4%	96,4%
% mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany	%	St	95,5%	95,6%	95,6%	95,7%	95,8%
% mieszkań wyposażonych w łazienkę	%	St	94,5%	94,5%	94,6%	94,6%	94,7%

% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie	%	St	85,8%	85,9%	86,0%	86,7%	86,9%
% mieszkań wyposażonych w gaz z sieci	%	St	60,9%	60,5%	60,1%	60,0%	59,4%
% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków (miejskie i wiejskie)	%	St	82,2%	83,3%	83,4%	83,4%	83,7%
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m2	St	67,9	68,1	68,3	68,4	68,6
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m2	St	22,9	23,2	23,5	23,8	24,1
Mieszkania na 1000 mieszkańców	mieszkanie	St	338	340	344	348	352
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	izba	St	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	osoba	DSt	3,0	2,9	2,9	2,9	2,8
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	osoba	DSt	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	mieszkanie	St	2,7	2,4	2,3	4,3	3,4
Izby oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	izba	St	11,2	10,1	9,0	14,6	13,2
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	m2	St	7 064	5 486	5 305	7 769	6 697

Tabela 4. Mieszkalnictwo i infrastruktura techniczna. Źródło: BDL GUS

W 2016 roku 50,8% mieszkań zostało przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, 39,0% na cele indywidualne, 10,2% jako mieszkania komunalne.

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Olecko to 3,75 i jest porównywalna do przeciętnej liczby izb dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie mniejsza od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2017 roku w gminie Olecko to 98,00 m²

i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz nieznacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce.

W skład mieszkaniowego zasobu gminy wchodzi 23 budynki komunalne z 142 lokalami mieszkalnymi, w tym 4 budynki socjalne z 32 lokalami mieszkalnymi oraz 265 lokali mieszkalnych w budynkach wspólnot mieszkaniowych (w tym 2 lokale socjalne w budynku w Zajdach 19). Łącznie zasób mieszkaniowy gminy stanowi 407 lokali o powierzchni użytkowej 17.140,10 m², w tym 34 lokale socjalne o powierzchni użytkowej 1.018,16 m². Przeciętna wielkość mieszkania w zasobach wynosi 42,11 m² powierzchni użytkowej.

Pomimo dobrej koniunktury na rynku mieszkaniowym rośnie zapotrzebowanie na tanie mieszkania komunalne.

Zapotrzebowanie na mieszkania komunalne i socjalne zostało przedstawione w poniżej tabeli. Źródłem danych są złożone wnioski, jednak zapotrzebowanie jest znacznie wyższe, ponieważ nie wszyscy zgłaszający się do gminy podejmują decyzję o złożeniu wniosku.

Lokale	Liczba wniosków do załatwienia	Lokale zamienne dla najemców z budynków do sprzedaży	Szacowana liczba wniosków	Planowany uzysk	Potrzeby
komunalne	11	-	60	40	31
socjalne	52	3	30	32	53

Tabela 5. Bieżące zapotrzebowanie na mieszkania komunalne i socjalne. Źródło: UM Olecko

Z analizy przedstawionych danych wynika, iż zapotrzebowanie na lokale komunalne, złożone głównie przez rodziny z dziećmi lub osoby samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko, jest znacznie wyższe niż możliwości gminy. Z poniżej przedstawionych planów wynika, że sytuacja może się pogłębić ze względu na planowane zmniejszenie zasobów do 2020 roku.

Lata	Liczba lokali	
	komunalnych	socjalnych
2016	356	46
2017	348	46
2018	340	46
2019	332	46
2020	324	46

Tabela 6. Planowana wielkość zasobów mieszkaniowych w poszczególnych latach. Źródło: UM Olecko

Rodziny w trudnej sytuacji życiowej korzystają z dodatku mieszkaniowego, którego wysokość uzależniona jest m. in. od dochodów rodziny, powierzchni mieszkania i liczby osób we wspólnym gospodarstwie domowym.

Pomimo wsparcia rodzin rośnie liczba osób posiadających zobowiązania wobec gminy z tytułu zaległości czynszowych. Od marca 2015 roku mieszkańcy gminy Olecko, których zadłużenie w opłacie czynszu za mieszkanie komunalne przekracza 3 tys. zł, mogą korzystać z możliwości odpracowywania długu (obecnie jest to 150 rodzin). Łączne zaległości wobec gminy z tytułu opłat i czynszu na koniec 2017 roku wynosiły ponad 1,42 mln zł (bez odsetek).

3. Diagnoza sytuacji rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olecku

Przy tworzeniu Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 opracowano Kartę Diagnostyczną, zawierającą informacje na temat liczby rodzin korzystających z różnych form wsparcia socjalnego na tle ogólnej liczby mieszkańców oraz w odniesieniu do liczby dzieci zamieszkujących Gminę Olecko.

W tym celu wykorzystane zostały dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Zespołu Interdyscyplinarnego, dane zawarte w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej, dane zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko na lata 2016-2025, dane Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia, Punktu Konsultacyjno- -Informacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Urzędu Miejskiego - Wydziału Spraw Obywatelskich, Zdrowia i Działalności Gospodarczej, Wydziału Edukacji, Kultury i Sportu oraz Pełnomocnika ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom.

Karta Diagnostyczna posłużyła do analizy danych o rodzinach objętych wsparciem oraz określenia celów pracy z rodzinami.

Wyszczególnienie		Lata			
		2014	2015	2016	2017
Liczba mieszkańców Gminy Olecko (ogółem)		22 091	22 078	22 037	21 341
Liczba dzieci zamieszkujących Gminę Olecko (17 lat i mniej)		4 353	4 344	4 337	4 171
Liczba osób bezrobotnych		1 614	1 414	1 192	1 022
w tym	osoby długotrwale bezrobotne	953	813	708	613
	z prawem do zasiłku dla bezrobotnych	295	274	211	187
	zatrudnionych w ramach PSU	21	81	77	69
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych		1 299	1 175	1 218	1 226
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń wychowawczych (500+)		x	x	1 733	1930
Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego		368	358	339	309
Liczba rodzin (gospodarstw domowych) korzystających z dodatku mieszkaniowego		743	640	630	536
Liczba rodzin korzystających z Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny		15	54	54	65
Liczba rodzin korzystających z Karty Oleckiej Rodziny 3+		x	x	84	95
Liczba osób zgłoszonych do GKRPA w celu zobowiązania do leczenia odwykowego		61	59	37	38
Liczba osób, które zgłosiły się do Punktu Konsultacyjno-Informacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie		300	291	284	217
Liczba rodzin objętych procedurą przeciwdziałania przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty”		135	115	92	103
w tym	rodziny, w których wszczęto procedurę w danym roku	72	60	33	48
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów socjalnych i zasiłków szkolnych		669	597	543	485
Liczba asystentów rodziny		1	1	1	1
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny		15	18	17	14

Tabela 7. Karta Diagnostyczna. Opracowanie: MOPS

Zebrane dane wskazują na spadek liczby rodzin korzystających z wymienionych w Karcie Diagnostycznej świadczeń. Pozostaje to w związku ze spadkiem liczby mieszkańców Gminy Olecko oraz stałym od kilku lat poziomem kryteriów dochodowych w zakresie świadczeń pieniężnych. Wzrost odnotowuje się wśród rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych (500+), Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny, Karty Oleckiej Rodziny 3+.

Kolejne zestawienie pokazuje liczbę rodzin i osób w tych rodzinach, które korzystały ze świadczeń z pomocy społecznej w latach 2014-2017 w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródła finansowania.

Wyszczególnienie		Lata			
		2014	2015	2016	2017
Liczba mieszkańców Gminy Olecko (ogółem)		22 091	22 078	22 037	21 341
Liczba dzieci zamieszkujących Gminę Olecko (17 lat i mniej)		4 353	4 344	4 337	4 171
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej		1 069	997	955	882
w tym	liczba osób w rodzinach	2 888	2 585	2 365	2 212
	liczba dzieci	886	816	743	840

Tabela 8. Klienci pomocy społecznej. Źródło: MOPS

Dane MOPS wskazują, że średnio w ciągu roku około 11% mieszkańców Gminy Olecko korzysta z pomocy społecznej. Pomocą społeczną objętych jest średnio 19% dzieci. Zauważa się spadek ogólnej liczby beneficjentów pomocy społecznej, co może być spowodowane efektem Programu Rodzina 500+, ale także niskimi kryteriami dochodowymi, które po podwyższeniu od 1 października 2018 roku wynoszą: dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł, dla osoby w rodzinie 528 zł.

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje, gdy dochód osoby lub rodziny nie przekracza kryterium dochodowego przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15 ustawy o pomocy społecznej lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy.

Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2014-2017 z uwzględnieniem liczby rodzin i liczby osób w tych rodzinach przedstawia poniższa tabela:

Powody trudnej sytuacji	2014		2015		2016		2017	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Ubóstwo	97	358	97	289	139	372	140	349
Sieroctwo	2	3	1	3	1	2	1	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa	102	476	111	508	105	475	113	498
w tym: wielodzietność	46	260	45	265	47	260	45	238
Bezrobocie	541	1 691	507	1 543	451	1 323	376	1 055
Niepełnosprawność	109	149	109	155	111	144	109	156
Długotrwała lub ciężka choroba	426	898	438	894	434	787	400	731
Bezradność w sprawach opiekuńczo -wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	64	240	75	274	84	277	95	325
w tym: rodziny niepełne	49	152	56	162	63	173	79	232
wielodzietne	14	86	19	115	20	116	17	107
Przemoc w rodzinie	27	78	6	15	10	24	6	16
Alkoholizm	68	217	28	54	32	61	25	57
Narkomania	1	1	7	10	5	5	4	5
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	9	8	15	17	23	10	12

Tabela 9. Powody przyznania pomocy społecznej. Źródło: MOPS

Dominującym problemem w rodzinach korzystających ze wsparcia pomocy społecznej jest bezrobocie, a w następnej kolejności: długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność.

W Gminie Olecko nadal ważną kwestią społeczną jest bezrobocie. Według danych PUP na koniec grudnia 2017 roku liczba bezrobotnych w Gminie Olecko wynosiła 1 022 osoby, z tej liczby 613 to osoby długotrwale bezrobotne. Prawo do zasiłku dla bezrobotnych posiadało jedynie 187 osób (Tabela 7).

Wciąż jedną z głównych przesłanek przyznawania świadczeń z pomocy społecznej jest ubóstwo, co w wielu przypadkach spowodowane jest brakiem możliwości zatrudnienia w wyniku bezrobocia, niepełnosprawności lub długotrwałej choroby.

Typy rodzin, ze względu na liczbę dzieci w rodzinie, objętych pomocą społeczną

w latach 2014 – 2017, obrazuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie		Lata			
		2014	2015	2016	2017
Rodziny z dziećmi		722	532	521	380
w tym o liczbie dzieci	1	243	178	156	123
	2	251	184	187	133
	3	130	98	98	68
	4	65	52	57	42
	5	15	10	12	7
	6	14	8	8	5
	7 i więcej	4	2	3	2

Tabela 10. Rodziny z dziećmi. Źródło: MOPS

Wśród rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej największą grupę stanowią rodziny z jednym lub dwojgiem dzieci. Znaczną liczbę, z tendencją wzrostową, stanowią rodziny niepełne, które jednocześnie charakteryzują się bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (Tabela 9). Ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych są poważnymi czynnikami ryzyka zaniedbań w sferze zaspokajania materialnych i emocjonalnych potrzeb dzieci.

Na podstawie analizy problemów rodzin objętych wsparciem instytucji pomocy społecznej zdefiniowanych przez zespół pracowników socjalnych i asystenta rodziny wyłoniono obszary i przyczyny dysfunkcji w rodzinach:

Przyczyny dysfunkcji w rodzinach	Ryzyka (wskaźniki) dysfunkcyjności rodziny
NISKIE UMIEJĘTNOŚCI OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZE RODZICÓW	niska wiedza o potrzebach i możliwościach dziecka, typowych zachowaniach w danym etapie jego rozwoju, nierealne postrzeganie umiejętności i możliwości dziecka – wymagania nieadekwatne do wieku, nieznanostwo różnorodnych metod wychowawczych oraz preferowanie kar cielesnych, niewłaściwe postrzeganie dziecka – jako celowo denerwującego, niegrzecznego, złośliwego, obwinianie go o różne negatywne stany, robienie z niego "kozła ofiarnego", poczucie nieograniczonej władzy nad dzieckiem, poczucie własności – „to moje dziecko i mogę z nim robić co chcę”, zaniedbywanie dziecka – niepilnowanie, podawanie pokarmów o niskich wartościach odżywczych, rzadkie mycie dziecka, niska stymulacja rozwoju dziecka

Przyczyny dysfunkcji w rodzinach	Ryzyka (wskaźniki) dysfunkcjonalności rodziny
NISKIE UMIEJĘTNOŚCI PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO	nieregularne podawanie ciepłych posiłków, bałagan w mieszkaniu i niski poziom higieny, nieumiejętność gospodarowania budżetem domowym
NISKI POZIOM ZARADNOŚCI ŻYCIOWEJ	niska umiejętność realizacji spraw urzędowych i innych na rzecz domu i rodziny oraz korzystania z usług, unikanie kontaktów z przedstawicielami służb społecznych i innych zawodów, bierność na rynku pracy
NISKI POZIOM SAMOOCENY I KONTROLI NAD WŁASNYM ŻYCIEM	bierność, apatia, uległość, nadużywanie alkoholu
ZABURZONE RELACJE MAŁŻEŃSKIE LUB PARTNERSKIE	występowanie ubogich, powierzchownych relacji między małżonkami/partnerami, liczne konflikty, występowanie w rodzinie nierównowagi sił, np. silny kontrolujący mężczyzna, bezradna kobieta lub odwrotnie, częsta zmiana partnerów i powroty do partnerów wcześniejszych
CECHY OSOBOWOŚCIOWE LUB PROBLEMY PSYCHOLOGICZNE RODZICÓW	niski poziom tolerancji na frustrację spowodowany codziennymi stresami, podwyższony poziom pobudzenia w sytuacjach stresowych, sztywne, surowe i karzące postawy wobec dzieci: ustanawianie surowych zasad i bezwzględne ich egzekwowanie w codziennym życiu, powszechne stosowanie krzyku i gróźb niezależnie od charakteru nieposłuszeństwa dzieci, lub odwrotnie - - niezajmowanie się dziećmi, uległość rodzica wobec dziecka, brak zasad w funkcjonowaniu rodziny, cechy osobowości dogmatycznej i autorytarnej, wysoki poziom agresji i niska kontrola emocji i impulsów, labilność emocjonalna, przeżywane stany depresyjne, schizofrenia lub inne zaburzenia psychiczne, upośledzenie umysłowe, poważne ograniczenia fizyczne, które mogą uniemożliwiać odpowiednie w relacje rodzic – dziecko
NISKA DOJRZAŁOŚCI SPOŁECZNO- - EMOCJONALNA RODZICÓW	młody wiek rodziców, ale też w każdym wieku: wyżej usytuowane potrzeby własne nad potrzebami całej rodziny, objawiające się, np. wydawaniem pieniędzy na własne zachcianki oraz spędzaniem czasu ze znajomymi zamiast z dziećmi, niepodejmowanie pracy zawodowej ani dalszego kształcenia, brak chęci do zmiany sytuacji życiowej, uzależnienie od pomocy społecznej i postawa roszczeniowa
TRUDNA SYTUACJA SPOŁECZNA RODZICÓW	brak partnera lub wsparcia z jego strony, brak wsparcia w rodzinie dalszej i w najbliższym otoczeniu, nieumiejętność korzystania z instytucjonalnego systemu wsparcia, brak możliwości odpoczynku od problemów życia codziennego

Przyczyny dysfunkcji w rodzinach	Ryzyka (wskaźniki) dysfunkcjonalności rodziny
TRUDNOŚCI EDUKACYJNO- - WYCHOWAWCZE DZIECI	zaniedbywanie obowiązków szkolnych, nie wykonywanie poleceń dorosłych, wagary, zachowania ryzykowne, ucieczki z domu i inne objawy niedostosowania społecznego dziecka
SYTUACJE KRYZYSOWE ZWIĄZANE Z ETAPAMI ROZWOJU RODZINY LUB ZDARZENIAMI W RODZINIE	np. urodzenie kolejnego dziecka, zdrada partnera, rozwód, utrata pracy, eksmisja, choroba w rodzinie, śmierć członka rodziny
TRUDNA SYTUACJA MATERIALNA RODZINY	brak, niski lub nieregularny dochód, ubóstwo, zadłużenia w bankach, nieuregulowane opłaty
TRUDNE WARUNKI MIESZKANIOWE	brak samodzielnego mieszkania, częste zmiany miejsca zamieszkania, ponoszenie wysokich - w stosunku do posiadanych dochodów - kosztów wynajmu mieszkań, nadmierne zagęszczenie, brak zaplecza sanitarnego, braki lub uszkodzenia w podstawowym wyposażeniu mieszkania, niski poziom higieny i porządku, zagrożenie eksmisją z powodu nieuregulowanych opłat czynszu
NISKA POZYCJA SPOŁECZNA RODZICÓW	zamieszkiwanie w tzw. enklawach biedy, niskie wykształcenie
POWAŻNE DYSFUNKCJE (PATOLOGIA) W RODZINIE	alkoholizm, narkomania, przemoc domowa, prostytutka, przestępczość, np. handel narkotykami, kradzieże

Tabela 11. Problemy i ryzyka dysfunkcjonalności rodzin. Opracowanie MOPS

Rodziny, które charakteryzują wymienione w tabeli grupy cech oraz wskaźniki ryzyka dysfunkcjonalności, wymagają interwencji i działań wspierających ze strony instytucji pomocy społecznej oraz innych służb w sytuacjach, gdy nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudności życiowych.

Wspieranie rodziców w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych jest warunkiem skutecznej ochrony prawa każdego dziecka do wychowywania się w środowisku rodzinnym, wyrównania szans życiowych i minimalizowania negatywnych skutków problemów w jego rodzinie.

Zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie: konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi (w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych), pomocy prawnej (szczególnie w zakresie prawa rodzinnego), organizowania dla rodzin spotkań (grup wsparcia i grup samopomocowych), mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji.

Do katalogu form pracy z rodziną została włączona praca asystenta rodziny. Zadania

asystenta rodziny są określone w art. 15 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach wsparcia rodziny przewiduje również działania skierowane do dziecka. Może ono zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego.

Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania, bądź też podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Art. 24 ust. 1 ustawy określa formy placówki wsparcia dziennego. Może być ona prowadzona w formie: opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej w szczególności: organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie pracy podwórkowej realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Ze względów organizacyjnych placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych formach opiekuńczej, specjalistycznej jak również pracy podwórkowej.

3.1. Piecza zastępcza

W przypadkach, gdy dochodzi do sytuacji kryzysowych, zagrażających zdrowiu lub życiu dziecka, gdy zostały wyczerpane wszelkie możliwe formy wsparcia rodziny, a rodzice nie są w stanie pełnić funkcji opiekuńczo-wychowawczej, niezbędne jest zabezpieczenie dobra dziecka poprzez umieszczenie w pieczy zastępczej. Zgodnie z wolą ustawodawcy umieszczenie w pieczy zastępczej ma charakter czasowy - do momentu ustania przyczyn uniemożliwiających pobyt dziecka w rodzinie albo do czasu umieszczenia dziecka w rodzinie adopcyjnej.

Decyzja sądu o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej jest odwracalna. Rodzice mogą ubiegać się o ponowne przejęcie bezpośredniej opieki nad dziećmi, a podczas pobytu dzieci w pieczy zastępczej mają prawo do kontaktów.

Faktycznie dzieci umieszczane są w pieczy zastępczej z dwóch zasadniczych przyczyn:

- dysfunkcji rodziny
- niewydolnych systemów wsparcia rodziny i pomocy społecznej.⁸

W wielu publikacjach dotyczących pieczy zastępczej (raporty instytucji samorządowych, badania społeczne, badanie MPiPS, kontrole NIK) jako główne przyczyny

⁸ J. Szymańczak, Dzieci „odbierane” rodzicom – przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej, Analizy BAS, nr 5 (141), Warszawa 2016, s. 2, www.sejm.gov.pl (12.09.2018).

umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych podaje się alkoholizm rodziców (lub jednego z nich), przemoc fizyczną i psychiczną wobec członków rodziny, choroby, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niezaradność życiową, wyjazd rodziców poza granice kraju, śmierć obojga rodziców lub jednego z nich. Z informacji NIK uzyskanych na podstawie kontroli przeprowadzonej w ośrodkach pomocy społecznej i analizy 341 spraw dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej wynika, że większość rodzin biologicznych tych dzieci, to rodziny wieloproblemowe, w których kumulowały się uzależnienie od alkoholu (62%), bezrobocie (24%) i problemy zdrowotne (20%)⁹.

Uzależnienie rodziców jako główna, ale nie jedyna przyczyna umieszczania dzieci w pieczy zastępczej została wskazana przez 97,2% koordynatorów pieczy zastępczej i 80,4% asystentów rodziny; wg ich opinii uzależnienie rodziców jest dominującym problemem rodzin dysfunkcyjnych, ale powiązanych z innymi, tj. przemocą, ubóstwem materialnym, bezradnością życiową, niewydolnością wychowawczą¹⁰.

Przyczyny niewłaściwego wypełniania przez rodziców funkcji opiekuńczo-wychowawczych w gminie Olecko, skutkujące wyrokiem sądu o odebraniu dzieci i umieszczeniu ich w pieczy zastępczej przedstawia poniższa tabela. Kolumny tabeli nie sumują się ze względu na występowanie kilku przyczyn w jednej rodzinie.

Wyszczególnienie		Lata			
		2014	2015	2016	2017
Liczba rodzin , z których dzieci umieszczono w pieczy zastępczej w danym roku		3	13	7	4
w tym z powodu:	niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodziców	2	10	6	2
	niewydolności opiekuńczo-wychowawczej matki i braku zainteresowania ze strony ojca	-	2	2	-
	niewydolności opiekuńczo-wychowawczej w związku z rozwodem rodziców	-	1	-	-
	niewydolności opiekuńczo-wychowawczej małoletniej matki	-	1	1	-

9 Informacja NIK o wynikach kontroli. działania organów administracji publicznej w sytuacji zagrożenia odebrania dzieci rodzicom. Warszawa 2015, s. 13, www.nik.gov.pl (12.09.2018).

10 Rodzinne formy pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim. Analiza wieloaspektowa, raport opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Pracownia badań „Soma”, Toruń 2013, s. 37–38, www.efs.2007-2013.gov.pl (12.09.2018).

pozbawienia władzy rodzicielskiej jednego z rodziców i zgonu drugiego rodzica	-	1	-	-
pozostawienia dziecka w szpitalu po urodzeniu	-	1	-	-
porzucenia dziecka	-	-	1	-
wyjazdu rodzica za granicę	-	-	-	2
ciężkiej choroby matki	1	-	1	-
upośledzenia umysłowego	2	-	-	-
alkoholizmu	1	4	4	1
narkomanii	-	1	-	1
przemocy w rodzinie	-	1	-	1
przemocy w rodzinie (w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)	-	2	-	-
Liczba rodzin, w których wystąpiły więcej niż dwa powody odebrania dzieci i umieszczenia w pieczy zastępczej	-	5	2	2

Tabela 12. Powody umieszczania dzieci z terenu gminy Olecko w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Źródło: MOPS

Przedstawione dane zaprzeczają funkcjonującym społecznie stereotypom o odbieraniu dzieci rodzicom z powodu ubóstwa. Na terenie gminy Olecko żadne dziecko nie zostało umieszczone w pieczy zastępczej z powodu trudnej sytuacji materialnej rodziny. Czynnikiem ubóstwa, jeśli występuje w rodzinie, której sąd ograniczył władzę rodzicielską lub pozbawił władzy rodzicielskiej - występuje równoległe z innymi, wskazanymi w powyższym zestawieniu, poważnymi problemami. Dysfunkcje rodziny i niewydolność systemu wsparcia i pomocy społecznej, jak już wspomniano, są głównymi przyczynami umieszczania dzieci w pieczy zastępczej, ale skutkują również tym, że stosunkowo mała liczba dzieci otrzymuje szansę powrotu do rodziny biologicznej (Tabela 14).

Liczbę dzieci przebywających w systemie pieczy zastępczej w latach 2014-2017

przedstawiają dane PCPR w Olecku.

Rodzaj pieczy zastępczej	2014		2015		2016		2017	
	Liczba rodzin / placówek	Liczba dzieci	Liczba rodzin / placówek	Liczba dzieci	Liczba rodzin / placówek	Liczba dzieci	Liczba rodzin / placówek	Liczba dzieci
Rodziny zastępcze spokrewnione	24	29	22	27	22	27	22	29
Rodziny zastępcze niespokrewnione niezawodowe	3	4	5	8	9	12	5	6
Rodziny zastępcze zawodowe, w tym pogotowie rodzinne i zawodowe specjalistyczne	7	17	8	19	6	14	6	12
Rodzinne domy dziecka	-	-	-	-	-	-	-	-
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	6	4	6	11	6	11	6	12
OGÓŁEM	40	54	41	65	43	64	39	59

Tabela 13. Liczba dzieci z terenu gminy Olecko przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Źródło: PCPR

W roku 2012 po raz pierwszy, w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, poniesiono wydatki ze środków własnych Gminy Olecko na opiekę i wychowanie dzieci w pieczy zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej gmina, właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

1. 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
2. 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
3. 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Wyszczególnienie		Lata			
		2014	2015	2016	2017
Liczba dzieci z terenu Gminy Olecko przebywających w pieczy zastępczej		16	32	37	38
w tym:	liczba dzieci, które trafiły do pieczy w danym roku	16	23	12	6
	liczba dzieci, które trafiły do adopcji	3	1	1	-
	liczba dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej	4	6	4	7
Koszty poniesione przez gminę		49 756,62	66 598,89	173 196,99	186 241,80

Tabela 14. Liczba dzieci z terenu gminy Olecko, umieszczonych w pieczy zastępczej po 1 stycznia 2012 r., za które gmina ponosi koszty opieki i wychowania. Źródło: MOPS

W latach 2014-2017 wzrosła liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Nadrzędnym celem pracy socjalnej i pracy asystenta rodziny są działania w celu tworzenia, w miarę możliwości, warunków do pozostawania dziecka w domu rodzinnym, a wobec dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej - do jego powrotu do rodziny biologicznej. W działaniach tych istotna jest przede wszystkim wola współpracy rodziny oraz współdziałanie z sądem rodzinnym, a zwłaszcza z kuratorskim zespołem służby sądowej oraz jednostkami gminnymi, powiatowymi, organizacjami pozarządowymi.

4. Zasoby instytucjonalne w Gminie Olecko w obszarze wspierania rodziny

1. Urząd Miejski
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
3. Zespół Interdyscyplinarny
4. Środowiskowy Dom Samopomocy
5. Dom Pomocy Społecznej "Jaśki" prowadzony przez podmiot niepubliczny - Stowarzyszenie Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia im. św. Łukasza
6. Centrum Edukacji Specjalnej przy ŚDS
7. Placówki oświatowe – szkoły i przedszkola
8. Świetlice środowiskowe i socjoterapeutyczne
9. Placówki ochrony zdrowia
10. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
11. Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia
12. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
13. Regionalny Ośrodek Kultury "Mazury Garbate"
14. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
15. Organizacje pozarządowe
16. Kościoły i związki wyznaniowe.

4.1. Placówki wsparcia dziennego

Na terenie Gminy Olecko prowadzone są:

1. **zajęcia opiekuńczo-wychowawcze z elementami socjoterapii** w następujących placówkach oświatowych:
 - a) Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach;
 - b) Szkoła Podstawowa nr 4 im. ks. Jana Twardowskiego w Olecku;
 - c) Szkoła Podstawowa w Judzikach;
2. **światlice opiekuńczo-wychowawcze prowadzone przez organizacje pozarządowe:**
 - a) Środowiskowa Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza „Puchatek” w Olecku prowadzona przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Warmińsko-Mazurski Oddział Miejsko-Gminny w Olecku;
 - b) Świetlica w Centrum Charytatywnym im. Jana Pawła II „Samarytańskie Dzieło” w Olecku prowadzona przez Parafialny Zespół Caritas przy Parafii NMP Królowej Polski;
 - c) Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie pracy podwórkowej realizowanej przez 3 wychowawców prowadzona przez Human „LEX” Instytut .

4.2. Oświatowe placówki opiekuńczo-wychowawcze

Działalność opiekuńczo-wychowawcza prowadzona jest również w publicznych i niepublicznych placówkach oświatowych. Funkcjonują:

1. **przedszkola** (573 miejsc):
 - a) Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi "Krasnal" w Olecku prowadzone przez Gminę Olecko;
 - b) Przedszkole Niepubliczne "Jedyneczka" - osoba prowadząca: Anna Derencz;
 - c) Przedszkole Niepubliczne "Smyk" - osoba prowadząca: Renata Dunaj;
 - d) Przedszkole Niepubliczne "Bajka" - osoba prowadząca : Jolanta Lenkiewicz;
 - e) Przedszkole Niepubliczne "Kubuś i przyjaciele - osoba prowadząca: Edyta Karniej;
2. **żłobki** (89 miejsc):
 - a) Niepubliczny Żłobek "Jedyneczka" - osoba prowadząca: Anna Derencz;
 - b) Żłobek "Smyczek" - osoba prowadząca: Renata Dunaj;
 - c) Żłobek "Smyczek" (oddział) - osoba prowadząca: Renata Dunaj;
3. **oddziały przedszkolne w gminnych szkołach podstawowych** (288 miejsc) w:
 - a) Szkole Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Olecku;
 - b) Szkole Podstawowej nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Olecku;
 - c) Szkole Podstawowej nr 3 im. Jana Pawła II w Olecku;
 - d) Szkole Podstawowej nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. ks. Jana Twardowskiego w Olecku;
 - e) Szkole Podstawowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach;
 - f) Szkole Podstawowej w Kijewie;
 - g) Szkole Podstawowej w Babkach Oleckich;
 - h) Szkole Podstawowej w Judzikach;
4. **zespoły wychowania przedszkolnego** (81 miejsc) w:
 - a) Szkole Podstawowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach;

- b) Szkole Podstawowej w Kijewie;
 - c) Szkole Podstawowej w Babkach Oleckich;
 - a) Szkole Podstawowej w Judzikach;
5. **światlice szkolne w gminnych szkołach podstawowych w:**
- a) Szkole Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Olecku;
 - b) Szkole Podstawowej nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Olecku;
 - c) Szkole Podstawowej nr 3 im. Jana Pawła II w Olecku;
 - d) Szkole Podstawowej nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. ks. Jana Twardowskiego w Olecku;
 - e) Szkole Podstawowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Gąskach;
 - f) Szkole Podstawowej w Kijewie;
 - g) Szkole Podstawowej w Babkach Oleckich;
 - h) Szkole Podstawowej w Judzikach.

4.3. Potrzeby inwestycyjne placówek wsparcia dziennego i oświatowych placówek opiekuńczo-wychowawczych

Na podstawie danych uzyskanych przez Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Urzędu Miejskiego oraz Pełnomocnika ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom, w ramach prac nad tworzeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021, zbadano potrzeby lokalowe inwestycyjne, kadrowe, programowe i edukacyjne w funkcjonujących na terenie Gminy Olecko placówkach wsparcia dziennego i oświatowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Oferta placówek wsparcia dziennego funkcjonujących na podstawie art. 18 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ich zasoby lokalowe są wystarczające. Podmioty prowadzące światlice, w złożonych ofertach na realizację zadania, deklarowały objęcie opieką grup liczących minimum 20 dzieci. W praktyce liczba uczestników jest większa i wynosi około 30 dzieci. Według informacji uzyskanych od podmiotów prowadzących światlice, liczba miejsc jest wystarczająca. Podmioty prowadzące światlice pokrywają z własnych środków koszty nie wynikające ze złożonej oferty.

Pedagodzy uliczni sygnalizują większe zapotrzebowanie ilościowe i godzinowe. Z ich obserwacji i pracy w terenie wynika, że jest zapotrzebowanie na jeszcze jednego streetworker`a lub animatora dla 15 nowych uczestników.

Natomiast z informacji przekazanych przez dyrektorów oświatowych placówek opiekuńczo-wychowawczych wynika, że placówki są niedoinwestowane i wymagają rozwiązań we wszystkich badanych obszarach, umożliwiających prowadzenie działalności na lepszym poziomie.

Najczęściej wskazywane potrzeby w oświatowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych:

1. inwestycyjne:

- a) remonty budynków, dachów, pomieszczeń, klatek schodowych, boisk, ciągów pieszych, remonty kotłowni, wymiana instalacji (kominowej, elektrycznej, centralnego ogrzewania, oświetlenia, wentylacji), termoizolacja budynków;
- b) zakup sprzętu RTV, komputerowego, zakup mebli, wykładzin podłogowych, wyposażenia łazienek, szatni;
- c) budowa i wyposażenie placów zabaw, dostosowanie placów zabaw do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową;

2. lokalowe:

- a) zaadaptowanie i wyposażenie dodatkowych pomieszczeń świetlicowych;
- b) utworzenie sal sensorycznych, pokoi wyciszających;
- c) utworzenie i wyposażenie gabinetów psychologa, pedagoga;
- d) utworzenie i wyposażenie kuchni i stołówki;

3. kadrowe:

- a) zwiększenie zatrudnienia w świetlicy ze względu na potrzeby wydłużenia czasu pracy opiekuńczo-wychowawczej;
- b) zatrudnienie logopedy
- c) zatrudnienie psychologa, pedagoga
- d) zwiększenie zatrudnienia w kuchni

4. programowe:

- a) specjalistyczne programy i pomoce edukacyjne z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w edukacji przedszkolnej;
- b) sprzęt komputerowy i multimedialne programy edukacyjne, tablice i dywany interaktywne;
- c) programy profilaktyczne skierowane do dzieci wymagających wsparcia i ich rodzin;
- d) finansowanie programów szkoleń dla rodziców "szkoła dla rodziców i wychowawców"

5. edukacyjne:

- a) gry planszowe, edukacyjne, sprzęt sportowy
- b) zabawki do zajęć tematycznych
- c) literatura dziecięca

4.4. Instytucje powiatowe

1. Starostwo Powiatowe
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
3. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy przy PCPR
4. Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy PCPR
5. Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze
6. Powiatowe Centrum Wspierania Edukacji
7. Placówki Oświatowe - szkoły średnie i zawodowe
8. Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Głuchych
9. Powiatowy Urząd Pracy
10. Komenda Powiatowa Policji.

W Olecku ma siedzibę Sąd Rejonowy, który wraz z Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej odgrywa znaczącą rolę w systemie wspierania rodziny.

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowiła pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia gminnego systemu wspierania rodziny oraz określenia obszarów problemowych i priorytetów jego rozwoju.

Bazowe zestawienie mocnych stron (S), słabych stron (W), szans (O) i zagrożeń (T) dla takich sfer systemu wspierania rodziny w gminie Olecko jak: instytucje i podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, placówki wsparcia dziennego oraz warunki funkcjonowania rodzin, zostało opracowane przez zespół pracowników socjalnych i asystenta rodziny.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- dobrze zdiagnozowana i rozpoznana sfera problemów społecznych na terenie gminy, - obowiązujące gminne strategie i programy	- zbyt późne diagnozowanie problemów dziecka i rodziny, - niedostateczna ilość działań

<p>w obszarze rozwiązywania problemów społecznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - profesjonalizm i współpraca pracowników instytucji działających na rzecz rodziny, - dostępność poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, psychologicznego, terapeutycznego, prawnego), - zatrudnianie przez MOPS asystenta rodziny, - działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - rozwinięta sieć placówek oświatowych, - rozwinięta baza rekreacyjno-sportowa służąca rodzinie (kompleks sportowy przy MOSiR, Hala Lega, boiska Orlik, siłownie plenerowe, skatepark, place zabaw), - realizacja rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” finansującego dożywianie dzieci w szkołach; - funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i streetworking'u, - działalność organizacji pozarządowych na rzecz wspierania rodzin, - lokalna karta dużej rodziny, - oferta programowa MOSiR I ROK skierowana do dzieci i młodzieży, - funkcjonujące placówki ochrony zdrowia, w tym Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Narkotyków i Współuzależnienia, - działalność Punktu Informacyjno- - Konsultacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. - współpraca z PUP w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych (PAI, prace społecznie użyteczne); - wrażliwość społeczna na występujące problemy społeczne. 	<p>profilaktyczno-edukacyjnych w zakresie wspierania dziecka i rodziny,</p> <ul style="list-style-type: none"> - izolacja społeczna rodzin dysfunkcyjnych, - niski poziom świadomego rodzicielstwa i kompetencji wychowawczych, - brak rodzin wspierających, - brak drugiego asystenta rodziny, - brak grupy wsparcia dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i problemem przemocy, - duża liczba osób długotrwale bezrobotnych, - zbyt małą ilość mieszkań socjalnych, - niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej (bierność i bezradność w rozwiązywaniu własnych problemów), - ograniczona dostępność do poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego), - nadmierne obciążenie pracowników socjalnych (zagrożenie wypaleniem zawodowym, brak superwizji), - niewykorzystywanie w pracy socjalnej metody projektu, metody grupowej i innych nowych metod (TSR, mediacje, KGR), - niewystarczające środki finansowe na realizację zadań w zakresie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, - zbyt małe pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania w sferze wspierania rodziny, - brak sprawnego systemu informacji i komunikacji pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, - brak zintegrowanej informacji na temat instytucji działających na rzecz pomocy rodzinie w kryzysie.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, - edukacja i uświadamianie społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - postępujący niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa, - zjawisko migracji zarobkowej, zwłaszcza osób młodych i wykształconych;

<p>na temat problemów społecznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozyskiwanie środków z poza budżetu gminy na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, - wdrażanie usprawnień w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej (oddzielenie świadczeń pieniężnych od pracy socjalnej), - możliwość zatrudnienia kolejnych asystentów rodziny w MOPS ze środków zewnętrznych, - rozszerzenie usług realizowanych na rzecz dziecka i rodziny o rodziny wspierające, - edukacja rodziców, w szczególności poprzez treningi umiejętności rodzicielskich, radzenia sobie ze stresem, agresją, bezradnością, zarządzania budżetem domowym, - wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę. 	<ul style="list-style-type: none"> - pogłębianie się problemów społecznych (wykluczenie społeczne, uzależnienia, brak uprawnień emerytalno-rentowych, przemoc w rodzinie, bezrobocie), - brak spójnego i stabilnie funkcjonującego systemu prawnego, - brak wsparcia rodzin niepełnych z jednym dzieckiem w Programie "Rodzina 500+", - pogłębiający się kryzys rodziny (spadek wartości instytucji małżeństwa, zanikające więzi rodzinne, zmiany zachodzące wewnątrz struktury rodziny - rozpad rodziny, rodziny "patchworkowe"), - pozostawanie w sferze ubóstwa, wykluczenia społecznego (tzw. zjawisko „dziedziczenia” biedy i problemów w rodzinach), - brak wystarczających środków finansowych na podjęcie działań profilaktycznych, - brak środków finansowych na zatrudnienie asystentów rodziny, - stereotypowe postrzeganie funkcjonowania pomocy społecznej, - wzrost liczby zadań zleczanych samorządom gminnym bez zabezpieczania środków finansowych, - niskie kryteria dochodowe w pomocy społecznej, - wzrost dostępności alkoholu, substancji psychoaktywnych, oraz pojawianie się nowych rodzajów uzależnień.
--	---

Tabela 15. Analiza SWOT. Opracowanie MOPS

Poszczególne czynniki zostały ocenione przez pracowników socjalnych i asystenta rodziny pod kątem ich istotności dla funkcjonowania systemu wspierania rodziny, a następnie przekazane do analizy Kierownikowi MOPS w celu uzupełnienia lub wyeliminowania zidentyfikowanych czynników oraz dokonania korekty oceny poszczególnych czynników (do +/- 1 punktu).

Trzy najwyżej ocenione czynniki z każdej sfery systemu wspierania rodziny zostały poddane analizie wzajemnych oddziaływań SWOT/TOWS. Do analizy wykorzystano skalę ocen od 0 do 5 (0 – brak wpływu, 1 znikomy wpływ, 2 – mały wpływ, 3 – odczuwalny wpływ, 4 – duży wpływ, 5 – bardzo duży wpływ).

Wyniki analizy wzajemnych oddziaływań SWOT/TOWS przedstawia poniższa tabela:

	Szanse	Zagrożenia
Mocne strony	548	364
Słabe strony	684	626

Tabela 16. Wyniki analizy SWOT/TOWS. Opracowanie MOPS

Najwyższa wartość (siła oddziaływania) czynników w jednym z czterech pól pozwala określić najwłaściwszą strategię, rozumianą jako sposób planowania, tworzenia programu działań w zakresie wspierania rodziny.

	Szanse	Zagrożenia
Mocne strony	Strategia agresywna (maxi-maxi)	Strategia konserwatywna (maxi-mini)
Słabe strony	Strategia konkurencyjna (mini-maxi)	Strategia defensywna (mini-mini)

Tabela 17. Wybór strategii. Opracowanie MOPS

Analiza SWOT/TOWS wykazała, iż optymalnym typem planu strategicznego dla tworzenia systemu wspierania rodziny w Gminie Olecko jest **strategia konkurencyjna** - występuje przewaga słabych stron nad mocnymi. Należy skoncentrować się na wykorzystaniu szans i jednocześnie minimalizować lub naprawiać słabe strony.

5. 1. Wnioski z analizy SWOT

1. Konieczne jest niwelowanie słabych stron instytucji pomocy społecznej (niewykorzystywanie w pracy socjalnej metody projektu, metody grupowej i innych nowych metod - TSR, mediacje, KGR,), gdyż mocno ograniczają wykorzystanie istniejących szans (pozyskiwanie środków z poza budżetu gminy na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, na edukację rodziców, w szczególności poprzez treningi umiejętności rodzicielskich, radzenia sobie ze stresem, agresją, bezradnością, zarządzania budżetem domowym).
2. Słabe strony instytucji pomocy społecznej potęgują zagrożenia (brak wystarczających środków finansowych na podjęcie działań profilaktycznych; pogłębianie się problemów społecznych - wykluczenie społeczne, uzależnienia, brak uprawnień emerytalno-rentowych, przemoc w rodzinie, bezrobocie; nadmierne obciążenie pracowników socjalnych - zagrożenie wypaleniem zawodowym, brak superwizji; stereotypowe postrzeganie funkcjonowania pomocy społecznej).
3. Istotne jest wzmacnianie stopnia integracji i wspieranie aktywności mieszkańców i ich organizacji, gdyż sprzyjać to będzie wykorzystywaniu szans różnych sfer i ograniczeniu

wzajemnego potęgowania się słabych stron i zagrożeń (wzrost liczby zadań zleczanych samorządom gminnym bez zabezpieczenia środków finansowych, brak wystarczających środków finansowych na podjęcie działań profilaktycznych). Zagrożenia mogą być minimalizowane dzięki zaangażowaniu organizacji pozarządowych (pozyskiwanie środków z poza budżetu gminy na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu).

4. Cele dla sfery funkcjonowania rodzin powinny koncentrować się na wykorzystaniu posiadanych zasobów (rozwinięta baza rekreacyjno-sportowa służąca rodzinie, funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i streetworking'u, zatrudnianie asystenta rodziny,) oraz rozwijaniu interdyscyplinarnej współpracy instytucji (wcześniejsze diagnozowanie problemów dziecka i rodziny, zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego - prawnego, psychologicznego), gdyż ma to wpływ na wykorzystanie szans i ograniczenie zagrożeń.
5. Jednym z priorytetów powinna być poprawa profesjonalizmu pracowników i współpracy instytucji działających na rzecz rodziny - wzmocnienie mocnych stron wpłynie na minimalizowanie zagrożeń i lepsze wykorzystanie szans.

6. Cele Programu

Cele Programu są spójne z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz z założeniami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Olecko na lata 2016-2025 przyjętej uchwałą Nr ORN.0007.25.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 kwietnia 2016 roku.

6.1. Cel główny

Wspieranie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i tworzenie optymalnych warunków sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu rodzin w Gminie Olecko.

6.2. Cele szczegółowe

1. Rozwój usług socjalnych i form wsparcia sprzyjających umacnianiu rodziny.
2. Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodziny ze społecznością lokalną.
3. Usprawnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze.

7. Adresaci programu

1. Rodziny, zwłaszcza przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- - wychowawczych.
2. Dzieci i młodzież, którym należy zapewnić ochronę ich praw, stabilne środowisko wychowawcze oraz warunki harmonijnego rozwoju do samodzielności życiowej.
3. Przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny.

8. Realizacja programu

Zadania nałożone na gminy w zakresie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mają charakter obowiązkowy, uwzględniający zasadę interdyscyplinarności i pomocniczości. Priorytetem jest dobro rodziny, dobro wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci. Zintegrowane działania instytucji i organizacji mają przyczynić się do minimalizowania negatywnych skutków sytuacji kryzysowych w rodzinach, przyczyniać się do poprawy funkcjonowania rodzin, zapobiegać umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, a rodzicom, których dzieci przebywają w pieczy - pomagać w tworzeniu warunków umożliwiających powrót ich dzieci do rodziny.

8. 1. Zadania w ramach realizacji celów

8.1.1. Rozwój usług socjalnych i form wsparcia sprzyjających umacnianiu rodziny

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
-----	---------	--------------	-----------

1.	Diagnozowanie problemów i potrzeb rodzin, podejmowanie wczesnej interwencji w sytuacji zagrożenia dobra dzieci, monitorowanie rodzin z grup ryzyka.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PCPR - placówki oświatowe - ochrona zdrowia - sąd (ZKSS) 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin w grupach ryzyka - liczba interwencji
2.	Wspieranie rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zwłaszcza zagrożonych odebraniem dzieci i umieszczeniem w pieczy zastępczej, w formie: <ul style="list-style-type: none"> - asystentury rodzinnej - pracy socjalnej - placówek wsparcia dziennego 	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - placówki wsparcia dziennego - NGO 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny - liczba zatrudnionych asystentów - liczba rodzin objętych pracą socjalną - liczba placówek wsparcia dziennego - liczba dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego
3.	Organizowanie różnorodnych form edukacji rodziców (grupy samopomocowe, warsztaty kompetencji i umiejętności wychowawczych, szkolenia z zakresu pielęgnacji noworodka, prowadzenia gospodarstwa domowego, gospodarowania budżetem domowym).	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PCPR - placówki oświatowe - ochrona zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba szkoleń - liczba warsztatów - liczba uczestników
4.	Prowadzenie pracy z rodzicami zmierzającej do umożliwienia powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny naturalnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą, w tym w uzyskaniu mieszkania z zasobów gminy	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PCPR 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci w pieczy zastępczej - liczba dzieci, które powróciły do rodziny - liczba mieszkań otrzymanych przez usamodzielnianych wychowanków
5.	Rozwijanie integracyjnych form wychowania, edukacji, opieki, rehabilitacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością	<ul style="list-style-type: none"> - ŚDS - placówki oświatowe - placówki wsparcia dziennego 	<ul style="list-style-type: none"> - formy działań - liczba dzieci objętych wsparciem

8.1.1. Rozwój usług socjalnych i form wsparcia sprzyjających umacnianiu rodziny

6.	Prowadzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego: <ul style="list-style-type: none"> - świetlic środowiskowych - zajęć opiekuńczo-wychowawczych z elementami socjoterapii - streetworking'u. 	<ul style="list-style-type: none"> - placówki oświatowe - NGO - GKRPA - kościoły 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba placówek - liczba dzieci objętych wsparciem
----	---	--	---

7.	Zapewnienie dostępności usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczonych w miejscu zamieszkania oraz dla rodzin z dziećmi świadczonych w ośrodku wsparcia.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - ŚDS 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych usługami - liczba rodzin z dziećmi korzystających z usług - liczba dzieci
8.	Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego: rodzinnego, psychologicznego, pedagogicznego i prawnego rodzinom i dzieciom.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PCPR - PCWE - placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj świadczeń - liczba osób objętych poradnictwem
9.	Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom w trudnej sytuacji materialnej (świadczenia z pomocy społecznej, w tym dożywianie dzieci, świadczenia rodzinne, wychowawcze, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, KDR, stypendia i zasiłki szkolne, dodatki mieszkaniowe).	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - UM - placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj udzielanych świadczeń - liczba rodzin objętych pomocą socjalną - liczba dzieci
10.	Realizacja projektów i kontraktów socjalnych sprzyjających aktywizacji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych, w tym PSU i PAI.	<ul style="list-style-type: none"> - PUP - MOPS 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów - liczba kontraktów - liczba uczestników PSU i PAI
11.	Tworzenie i realizacja gminnych programów w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i problemu przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - UM - MOPS - GKRPA - ZI - placówki oświatowe 	<ul style="list-style-type: none"> - opracowane programy - sprawozdania z realizacji programów
12.	Zapewnienie dostępu do pomocy medycznej, psychospołecznej i terapeutycznej osobom i rodzinom z problemem uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych.	<ul style="list-style-type: none"> - ochrona zdrowia - GKRPA - PTUANIW 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób skierowanych do leczenia uzależnienia - liczba osób korzystających z leczenia odwykowego

8.1.1. Rozwój usług socjalnych i form wsparcia sprzyjających umacnianiu rodziny

13.	Zapewnienie pomocy interdyscyplinarnej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę Niebieskie Karty.	<ul style="list-style-type: none"> - PCPR - MOPS - ZI - KPP - GKRPA - PK-I - placówki oświatowe - ochrona zdrowia - sąd (ZKSS) 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty - liczba dzieci w rodzinach objętych procedurą Niebieskie Karty - liczba prowadzonych procedur w związku z podejrzeniem przemocy wobec dziecka
14.	Zapewnienie pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - PCPR - PK-I 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych pomocą - liczba dzieci
15.	Zabezpieczenie środków na współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej.	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS 	<ul style="list-style-type: none"> - wydatkowana kwota
16.	Tworzenie warunków do funkcjonowania rodzin wspierających.	<ul style="list-style-type: none"> - UM - MOPS 	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj działań - liczba rodzin wspierających - liczba rodzin objętych wsparciem - liczba dzieci

8.1.2. Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodziny ze społecznością lokalną

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Organizowanie różnorodnych form integracji rodzin w społeczności lokalnej ("Dni Rodziny", pikniki rodzinne, festyny, imprezy kulturalne i sportowe).	- UM - MOSiR - ROK - placówki oświatowe - NGO	- formy integracji - liczba inicjatyw
2.	Organizowanie dzieciom i młodzieży zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych służących podwyższaniu wiedzy, umiejętności, rozwijaniu talentów i zainteresowań oraz organizowanie wypoczynku letniego i zimowego.	- placówki oświatowe - NGO - MOSiR - ROK - MOPS	- rodzaj zajęć - liczba dzieci uczestniczących w zorganizowanych formach wypoczynku
3.	Realizacja zajęć pozalekcyjnych z elementami profilaktyki uzależnień .	- GKRPA - placówki oświatowe - NGO	- liczba uczestników
4.	Promowanie i kształtowanie wśród młodzieży aktywności społecznej, kulturalnej i sportowej oraz nabywania pozytywnych doświadczeń w ramach: - wolontariatu - organizacji pozarządowych - zawodów sportowych, konkursów, warsztatów i przeglądów artystycznych.	- MOPS - NGO - ROK - MOSiR - placówki oświatowe	- liczba inicjatyw z udziałem młodzieży
5.	Promowanie i rozwijanie form aktywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, rodzin z dziećmi.	- UM - MOSiR - NGO	- rodzaj inicjatyw - liczba inicjatyw
6.	Inicjowanie i promocja nowych form wsparcia rodziny i dziecka w środowisku lokalnym.	- UM - NGO	- liczba inicjatyw lokalnych
7.	Prowadzenie kampanii informacyjnych w celu podwyższenia wrażliwości społecznej na problem krzywdzonych i zaniedbywanych dzieci.	- MOPS - placówki oświatowe - KPP	- liczba kampanii
8.	Upowszechnianie informacji o instytucjach i innych podmiotach działających w środowisku lokalnym, ich kompetencjach i oferowanych formach wsparcia rodziny.	- PCPR - MOPS	- sposoby i kanały informowania - liczba publikacji

8.1.2. Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodziny ze społecznością lokalną

9.	Inicjowanie działań w zakresie włączenia społecznego i reintegracji zawodowej osób bezrobotnych i ich rodzin w ramach Klubu Integracji Społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> - PUP - MOPS 	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj działań - liczba uczestników KIS
----	--	---	--

8.1.3. Usprawnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze

Lp.	Zadania	Realizatorzy	Wskaźniki
1.	Rozwijanie współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny.	- PCPR - MOPS - placówki oświatowe - NGO	- liczba spotkań roboczych - liczba zaangażowanych podmiotów
2.	Wzmocnienie współpracy na rzecz rodziny, pracowników socjalnych i asystenta rodziny z pedagogami szkolnymi, kuratorami i innymi specjalistami.	- MOPS - placówki oświatowe - sąd (ZKSS)	- liczba spotkań roboczych
3.	Współpraca z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności w zakresie wspierania rodzin biologicznych w staraniach o powrót dziecka do domu rodzinnego.	- PCPR - MOPS - sąd (ZKSS)	- liczba spotkań roboczych - liczba dzieci powracających do rodzin biologicznych
4.	Doskonalenie metod interwencji i pomocy interdyscyplinarnej osobom doświadczającym przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę Niebieskie Karty.	- MOPS - ZI	- liczba szkoleń członków ZI i grup roboczych - liczba uczestników
5.	Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej i innych podmiotów działających w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.	- PCPR - MOPS	- formy podejmowanego doskonalenia zawodowego - tematyka szkoleń - liczba uczestników
6.	Wspólne działania lokalnych instytucji na rzecz rodziny dotkniętej długotrwałym bezrobociem.	- PUP - MOPS - ZDZ	- liczba projektów, programów - liczba uczestników

9. Przewidywane efekty

1. Poprawa sytuacji rodzin przeżywających trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci:

- podniesienie kompetencji społecznych rodziców, w szczególności rodzicielskich i opiekuńczo-wychowawczych;
 - wzmocnienie lub przywrócenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego;
 - zwiększenie dostępności rodziny do poradnictwa specjalistycznego;
 - zwiększenie świadomości rodzin w zakresie oferowanych usług i form wsparcia;
 - wzrost aktywności rodzin oraz poziomu ich zaangażowania w życie społeczne i zawodowe.
2. Minimalizowanie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej:
 - skuteczniejsze zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych w rodzinach poprzez wczesne reagowanie na pojawiające się trudności;
 - lepsze wsparcie rodziny dotkniętej sytuacją kryzysową;
 - zwiększenie możliwości zapewniających ochronę i pomoc dzieciom.
 3. Poprawa jakości usług świadczonych przez podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny:
 - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji i organizacji wspierających rodzinę;
 - poprawa współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz rodzin;
 - skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystanie lokalnych zasobów instytucjonalnych i potencjału specjalistów;
 - lepszy przepływ informacji pomiędzy instytucjami;
 - zainicjowanie tworzenia zespołów wspierających rodziny przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
 4. Zwiększenie wiedzy mieszkańców miasta na temat oferowanych usług oraz form wsparcia dziecka i rodziny.
 5. Podniesienie wrażliwości społecznej na krzywdę dziecka w rodzinie.

10. Źródła finansowania

1. Środki finansowe pochodzące z budżetu gminy w zakresie zadań własnych gminy.
2. Fundusze pochodzące z budżetu państwa przeznaczone na finansowanie zadań zleconych

- gminie przez administrację rządową.
3. Środki finansowe pochodzące z programów rządowych.
 4. Środki finansowe pochodzące ze źródeł organizacji pozarządowych.
 5. Fundusze uzyskane z Unii Europejskiej.
 6. Środki pozyskane od inwestorów prywatnych (sponsorów).

11. Monitorowanie

Koordynatorem Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olecku. Monitoring Programu będzie polegał na bieżącym gromadzeniu i analizowaniu informacji uzyskanych od podmiotów uczestniczących w jego realizacji. Zebrane w toku monitoringu dane pozwolą na kontrolę postępu realizacji poszczególnych zadań.

Zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Burmistrz Olecka w terminie do 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Miejskiej w Olecku sprawozdanie z realizacji Programu.

12. Słowniczek

Analiza SWOT jest jedną z najpopularniejszych technik analitycznych służącą do porządkowania informacji. Opiera się na diagnozie stanu obecnego. SWOT to skrót pierwszych liter angielskich słów: strengths (mocne strony), weaknesses (słabe strony),

opportunities (szanse), threats (zagrożenia). Pogłębiona o badanie wzajemnych oddziaływań czynników wewnętrznych na zewnętrzne oraz zewnętrznych na wewnętrzne (SWOT/TOWS) pozwala uzyskać odpowiedzi na pytania:

Oddziaływanie czynników wewnętrznych na zewnętrzne:

- czy mocne strony pozwolą wykorzystać szanse?
- czy słabe strony zablokują wykorzystanie szans?
- czy mocne strony pozwolą na przewyższenie zagrożeń?
- czy słabe strony wzmocnią negatywny skutek zagrożeń?

Oddziaływanie czynników zewnętrznych na wewnętrzne:

- czy zagrożenia osłabiają mocne strony?
- czy szanse spotęgują mocne strony?
- czy zagrożenia spotęgują słabe strony?
- czy szanse pozwolą przewyższyć słabe strony?

Analiza tych czynników pozwala na ocenę, jaki typ działań jest najbardziej użyteczny w osiągnięciu założonych celów. Jakościowa analiza obecnej sytuacji rodziny, dziecka i systemu opieki oraz prawdopodobnej przyszłej sytuacji pozwala na ukierunkowanie działań w ten sposób, by sprzyjały one osiągnięciu założonego celu.

Asystent rodziny – to osoba, która zajmuje się zawodowo wspieraniem rodziny przez pewien czas, aby rodzina w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania dzieci. Termin ten został wprowadzony od słowa „asysta”, które jest określeniem osoby towarzyszącej komuś, współobecnej, pomagającej, będącej w pogotowiu. Asystent rodziny towarzyszy rodzicom we wprowadzaniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci.

Klub Integracji Społecznej (KIS) – jednostka organizacyjna, której celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. To jednostka pomagająca samo organizować się ludziom w grupy, podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy. KIS może zostać powołany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację pozarządową.

Praca socjalna — świadczenie z pomocy społecznej niezależne od kryteriów dochodowych.

Praca socjalna prowadzona jest:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej,
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna świadczona jest i obejmuje obszary życia osób, rodzin i małych grup

społecznych w zakresie:

- wspomagania ich w rozwoju,
- działań profilaktycznych wobec grup zagrożonych,
- zapobiegania pogłębianiu się problemów osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Pracę socjalną realizują pracownicy socjalni, specjaliści pracy z rodziną, pedagodzy, psychologodzy, socjologodzy.

Pracę socjalną mogą wykonywać wymienieni wyżej specjaliści, zatrudnieni przez Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie oraz jednostki organizacyjne właściwe w sprawach zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, szpitale, ośrodki wsparcia, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, zakłady karne, ośrodki kultury — do wykonywania zadań tych jednostek w zakresie pomocy społecznej, a także organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej.

Prace społecznie użyteczne (PSU) — jeden z instrumentów aktywizacji zawodowej skierowany do osób bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Organizowane są przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, na podstawie porozumienia zawartego między starostą a gminą, na rzecz której prace społecznie użyteczne będą wykonywane. Osoba wykonująca prace społecznie użyteczne zachowuje status osoby bezrobotnej i otrzymuje świadczenie w określonej kwocie, która podlega waloryzacji. Prace te mogą być wykonywane w wymiarze nieprzekraczającym 10 godzin tygodniowo i 40 godzin miesięcznie.

Program Aktywizacja i Integracja (PAI) - działania w zakresie integracji społecznej osób bezrobotnych, dla których został ustalony III profil pomocy, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w szczególności realizujących kontrakt socjalny, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Program realizowany jest przez:

- powiatowy urząd pracy - w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych, w ramach prac społecznie użytecznych;
- ośrodek pomocy społecznej lub podmioty prowadzące działalność statutową na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – w zakresie integracji społecznej bezrobotnych.

Działania służące kształtowaniu aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym, mogą być realizowane, w szczególności, poprzez grupowe poradnictwo specjalistyczne, warsztaty trenerskie i grupy wsparcia, w wymiarze co najmniej 10 godzin tygodniowo. W czasie udziału osoby bezrobotnej w Programie Aktywizacja i Integracja powiatowy urząd pracy nie kieruje do bezrobotnego innych form pomocy. Realizacja Programu Aktywizacja i Integracja trwa dwa miesiące.

Po zakończeniu Programu Aktywizacja i Integracja powiatowy urząd pracy ponownie określa profil pomocy i może:

- podjąć decyzję o ponownym skierowaniu osoby bezrobotnej do udziału w Programie, jednak nie dłużej niż łącznie na okres do 6 miesięcy;

- skierować osobę bezrobotną, w porozumieniu z ośrodkiem pomocy społecznej, do zatrudnienia wspieranego u pracodawcy na zasadach określonych w przepisach o zatrudnieniu socjalnym lub podjęcia pracy w spółdzielni socjalnej, zakładanej przez osoby prawne, o której mowa w przepisach o spółdzielniach socjalnych;
- ponownie ustalić profil pomocy, a w przypadku zmiany profilu niezwłocznie dostosować indywidualny plan działania i przedstawić bezrobotnemu propozycje pomocy określone w ustawie.

Procedura "Niebieskie Karty" – ogół czynności pomocowych podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Procedura rozpoczyna się w momencie wypełnienia formularza "Niebieska Karta-A" przez policjanta, pracownika socjalnego, przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ochrony zdrowia lub oświaty.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wszczęcie procedury "Niebieskie Karty" i działania pomocowe nie wymagają zgody osoby doznającej przemocy.

13 września 2011r. Rada Ministrów wydała Rozporządzenie w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta", które weszło w życie 18 października 2011r. Rozporządzenie wskazuje jak rozpoczynać, prowadzić i kiedy można zakończyć procedurę "Niebieskie Karty" oraz określa zasady dotyczące udziału w procedurze zespołów interdyscyplinarnych, do utworzenia których, na mocy ustawy, została zobowiązana każda gmina.

Rodzina dysfunkcyjna (dysfunkcyjna) – rodzina, która nie spełnia swoich funkcji. To rodzina, która poprzez zaburzone relacje, zasady, role czy komunikację nie zapewnia swoim członkom możliwości zdrowego i pełnego funkcjonowania. Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się często rodzinę, gdzie jedna lub kilka osób jest uzależnionych (np. od alkoholu, leków, narkotyków, pracy, jedzenia, itd.), w której dochodzi do przemocy lub też któryś z jej członków nie może realizować swojej roli ze względu na doświadczane zaburzenia psychiczne. Bez względu na to, czy zaburzona jest jedna, czy więcej osób, problem dotyczy całej rodziny, ponieważ rodzina funkcjonuje jako całość, a członkowie rodziny wzajemnie oddziałują na siebie.

Rodzina wspierająca – rodzina, która przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- a) opiece i wychowaniu dziecka,
- b) prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- c) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka.

Rodzina zastępcza – rodzina, która tymczasowo bądź na stałe opiekuje się i wychowuje

dzieci osierocone lub których rodzice nie są w stanie zapewnić opieki i wychowania. Rodzina ta pełni funkcję rodziców zastępczych bez zrywania więzi z rodziną biologiczną dziecka.

Rodziny zastępcze dzielimy na:

- spokrewnione – tworzone przez małżonków lub osoby, niepozostające w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, będące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- niezawodowe – tworzone przez małżonków lub osoby, niepozostające w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, niebędącymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- zawodowe, w tym zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne – tworzone przez małżonków lub osoby, niepozostające w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, niebędącymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodzinny Dom Dziecka – ośrodek wychowawczy dla osieroconych lub pozbawionych opieki rodzicielskiej dzieci oraz młodzieży do 18 roku życia, który jest zorganizowany w naturalnych rodzinach zastępczych, w przystosowanych domach rodzinnych.

System pieczy zastępczej – to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

13. Spis tabel i wykresów

Wykres 1. Mieszkańcy Gminy Olecko w podziale na płeć.....	7
Wykres 2. Ludność Gminy Olecko według płci i wieku w 2016 roku.	8
Tabela 1. Liczba mieszkańców według wieku	9
Tabela 2. Wskaźniki demograficzne - Gmina Olecko.	9
Tabela 3. Dochody gminy na 1 mieszkańca.....	10

Tabela 4. Mieszkalnictwo i infrastruktura techniczna.....	10
Tabela 5. Bieżące zapotrzebowanie na mieszkania komunalne i socjalne	12
Tabela 6. Planowana wielkość zasobów mieszkaniowych w poszczególnych latach	12
Tabela 7. Karta Diagnostyczna	14
Tabela 8. Klienci pomocy społecznej	15
Tabela 9. Powody przyznania pomocy społecznej.....	16
Tabela 10. Rodziny z dziećmi	17
Tabela 11. Problemy i ryzyka dysfunkcyjności rodzin	17
Tabela 12. Powody umieszczania dzieci z terenu Gminy Olecko w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	21
Tabela 13. Liczba dzieci z terenu Gminy Olecko przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	23
Tabela 14. Liczba dzieci z terenu Gminy Olecko, umieszczonych w pieczy zastępczej po 1 stycznia 2012 r., za które gmina ponosi koszty opieki i wychowania	24
Tabela 15. Analiza SWOT.....	29
Tabela 16. Wyniki analizy SWOT/TOWS.....	31
Tabela 17. Wybór strategii.	31